

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 15/03-114

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Báránaya a Ľubomíra Dobríka vo veci sťažnosti V. P., bytom B. n. B., zastúpenej advokátom JUDr. I. G., Advokátska kancelária, P., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj porušenie jej práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bánovce nad Bebravou a Krajského súdu v Trenčíne ako odvolacieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. E 45/99 na verejnom zasadnutí 5. septembra 2003 takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bánovce nad Bebravou v konaní vedenom pod sp. zn. E 45/99 p o r u š i l základné právo V. P. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj jej právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Základné právo V. P. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj jej právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Trenčíne v konaniach vedených pod sp. zn. 5 Co 478/00 a 5 Co 456/00 p o r u š e n é n e b o l o.

3. Okresnému súdu Bánovce nad Bebravou v konaní vedenom pod sp. zn. E 45/99 p r i k a z u j e konať bez zbytočných priet'ahov.

4. V. P. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bánovce nad Bebravou p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia V. P. v sume 38 771,70 Sk (slovom tridsaťosemtisíc-sedemstosedemdesiatjeden slovenských korún a sedemdesiat halierov) advokátovi JUDr. I. G., Advokátska kancelária, P.

6. Okresný súd Bánovce nad Bebravou j e p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 38 771,70 Sk (slovom tridsaťosemtisíc-sedemstosedemdesiatjeden slovenských korún a sedemdesiat halierov) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

7. Sťažnosti V. P. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. augusta 2002 doručená sťažnosť V. P., bytom B. n. B. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala zbytočné prietahy v konaní vedenom na Okresnom súde Bánovce nad Bebravou (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. E 45/99.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 15/03-28 z 15. januára 2003 vyhovel žiadosti sťažovateľky o ustanovenie právneho zástupcu z 27. septembra 2002 a za právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom jej ustanovil advokáta JUDr. I. G., Advokátska kancelária, P. (ďalej len „právny zástupca“), ktorý doplnujúcim podaním z 20. februára 2003 doručeným ústavnému súdu 24. februára 2003 odstránil nedostatky pôvodného návrhu, ktorý zároveň v mene sťažovateľky rozšíril, namietajúc porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a v čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), porušenie jej práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj porušenie jej základného práva na ochranu rodičovstva a rodiny zaručeného v čl. 41 ods. 1 a 5 ústavy a v čl. 32 ods. 1 a 5 listiny postupom okresného súdu a Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) ako odvolacieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. E 45/99. Právny zástupca sťažovateľky následne doplnil sťažnosť aj ďalším podaním z 24. júna 2003, v prílohe ktorého predložil ústavnému súdu viacero listín týkajúcich sa predmetnej veci a fotografie časti bytu na Ul. P. v B. n. B., v ktorej býva sťažovateľka so svojimi deťmi.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 15/03-49 z 26. marca 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť na ďalšie konanie v časti

namietajúcej porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a v čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj porušenie jej práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a krajského súdu ako odvolacieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. E 45/99.

Sťažovateľka prostredníctvom právneho zástupcu uviedla, že sa návrhom na súdny výkon rozhodnutia podaným vo februári 1999 domáhala vypratania nehnuteľnosti (bytu na Ulici P. v B. n. B.) na základe právoplatného a vykonateľného rozsudku Okresného súdu Topoľčany č. k. 4 C 162/96-173 z 24. apríla 1998, ktorým bola jej bývalému manželovi J. P. (ďalej len „povinný“) uložená povinnosť vypratať predmetný byt do pätnástich dní od zabezpečenia náhradného bytu.

Sťažovateľka ďalej uviedla, že okresný súd uznesením č. k. E 45/99-15 z 31. mája 1999 nariadil výkon rozhodnutia vypratáním bytu s tým, že o uskutočnení nariadeného výkonu rozhodnutia rozhodne dodatočne (po preukázaní zabezpečenia bytovej náhrady sťažovateľkou v prospech povinného). Uskutočnenie výkonu rozhodnutia nariadil okresný súd uznesením z 23. júna 2000, ktoré však bolo na základe odvolania povinného (doručeného okresnému súdu 7. júla 2000) krajským súdom 29. decembra 2000 zrušené. Aj druhé uznesenie okresného súdu o uskutočnení nariadeného výkonu rozhodnutia z 26. júna 2001 krajský súd na základe odvolania povinného zrušil (uznesením z 31. januára 2002). Sťažovateľka predložila 10. januára 2003 okresnému súdu listiny, ktoré mali preukazovať, že povinnému zabezpečila ďalšiu bytovú náhradu – dvojizbový byt. Dňa 16. januára bola vykonaná ohliadka na mieste samom, pričom okresný súd rozhodol, že v prípade nepodpísania nájomnej zmluvy k uvedenému náhradnému bytu do 30 dní stratí povinný nárok na bytovú náhradu. Napriek tomu k realizácii nariadeného výkonu rozhodnutia doposiaľ nedošlo.

Sťažovateľka tvrdila, že ako účastníčka konania bola aktívna, najmä pokiaľ ide o zabezpečenie bytovej náhrady povinnému. O postupe v konaní sa pravidelne osobne informovala na okresnom súde v príslušnej súdnej kancelárii alebo aj priamo u sudkyne.

Týmto spôsobom vec de facto urgovala, pretože sa takto „na spis nezabudlo“. Podľa svojho tvrdenia v konaní taktiež iniciatívne poskytovala súčinnosť aj pri doručovaní listín povinnému. Keď začalo v uvedenom konaní dochádzať k zbytočným priet'ahom osobne vec viackrát urgovala a následne sa písomnými s'ťažnosťami obrátila na predsedu okresného súdu, ako aj na predsedu krajského súdu.

Okrem iného ďalej uviedla: „Mám za to, že konanie o výkon rozhodnutia v dĺžke viac ako 3 roky je konanie neprimerane dlhé. Konanie však ešte neskončilo. Poukazujem na to, že takémuto konaniu predchádza samotné konanie o uznanie práva. Týmto sa potom samotné uplatnenie práva stáva velice málo efektívnym.

(...) Ja bývam sama s tromi maloletými deťmi v jednej miestnosti o výmere 24 m² a v byte s rozvedeným manželom. V izbe si nemôžeme ako rozložiť tri postele a tak jeden z nás prespáva na zemi. Bývalý manžel mňa fyzicky i psychicky napáda. Takisto jeho správanie nedobre vplýva na psychiku mojich detí. Museli sme vyhľadať už i lekárske ošetrenia. (...)

Ja v prvom rade chcem dosiahnuť výkon svojho práva a zabezpečenie pokojného bývania seba a svojím deťom. To mi môže zabezpečiť iba príkaz na urýchlené konanie vo veci. Ináč sa bude vo veci konať ako doteraz (...).

Požadujem primerané zadosťučinenie podľa Ústavy z toho dôvodu, že vzhľadom k útrapám mňa a mojej rodiny nepovažujem za dostatočné len rozhodnutie o porušení práv a príkaz na ďalšie konanie.

Požadujem primerané zadosťučinenie vo výške 380 000,- Sk. Požadujem primerané zadosťučinenie pre seba a moje deti (...) vedieme spoločnú domácnosť a tak budú mať ony z tejto čiastky prospech.“

Na základe vyššie uvedených skutočností právny zástupca s'ťažovateľky vo vzťahu k namietanému porušeniu jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote navrhol, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Právo V. P. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (...) čl. 6 ods. 1 Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (...) a 38 Listiny základných ľudských práv a slobôd v konaní pred Okresným súdom v Bánovciach nad Bebravou vo veci sp. zn. E 45/99 v spojení s konaním Krajského súdu v Trenčíne o vypratanie bytu bolo porušené.

Prikazuje sa Okresnému súdu v Bánovciach nad Bebravou a Krajskému súdu v Trenčíne konať vo veci.

Sťažovateľke sa priznáva náhrada nemajetkovej ujmy vo výške 380.000,- Sk. “

Predseda okresného súdu sa k sťažnosti vyjadril v podaní sp. zn. Spr 1522/2002 z 22. októbra 2002, v ktorom okrem iného uviedol: *„Z obsahu spisu vyplýva, že návrh na výkon rozhodnutia vypratáním nehnuteľnosti podala sťažovateľka na Okresný súd Bánovce nad Bebravou dňa 25. 2. 1999 ako oprávnená proti povinnému J. P. (...) na základe právoplatného rozsudku Okresného súdu Topoľčany, sp. zn. C 162/96, zo dňa 24. 4. 1998, ktorému bola týmto rozsudkom uložená povinnosť vysťahovať sa z bytu a vypratať byt v B. n. B. na ulici P., do 15 dní odo dňa kedy mu bude zabezpečený náhradný byt. Tento rozsudok nadobudol právoplatnosť dňom 29. 5. 1998.*

Prehľad jednotlivých úkonov vykonaných po nápade veci podrobne rozpisala sudkyňa JUDr. T. P. vo svojom písomnom vyjadrení, ktoré v prílohe predkladám.

Prvé rozhodnutie vo veci sudkyňa vydala dňa 31. 5. 1999 v ktorom nariadila vypratanie bytu s tým, že samotné uskutočnenie vypratania bytu bude nariadené až oprávnená preukáže súdu, že pre povinného zabezpečila zodpovedajúcu bytovú náhradu. Následne sudkyňa v merite veci rozhodla ešte dvakrát a to 23. 6. 2000 a 26. 6. 2001, keď v oboch prípadoch v dôsledku odvolania podaného povinným krajský súd zrušil rozhodnutie okresného súdu a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie s pokynmi na doplnenie dokazovania (v druhom prípade) aj za pribratia súdneho znalca na posúdenie, či zabezpečená bytová náhrada oprávnenou zodpovedá zákonným kritériám, keď oprávnená jednoduchými technickými úpravami (vysadením dverí v chodbe bytu a potom premiestnením deliacej priečky v byte) prerábala náhradné ubytovanie na náhradný byt, s čím povinný nesúhlasil a toto vo svojom odvolaní namietal.

Pre posúdenie uvedenej technickej záležitosti bol do konania pribratý súdny znalec. Z týchto dôvodov nie je vec ešte na súde právoplatne skončená.

Pri posúdení vybavovania vecí z hľadiska plynulosti konania bez zbytočných prietáhov som toho názoru, že sudkyňa jednotlivé úkony vo veci vykonávala v rámci svojich schopností plynulo a to najmä s ohľadom na tú skutočnosť, že tunajší súd nie je obsadený potrebným počtom sudcov a z toho dôvodu celú občianskoprávnu agendu (vrátane vecí obchodných, exekučných a dedičských) vybavujú len dve sudkyne (každá v 1/2 celého nápadu) a ktoré v prípade vylúčenia sudcu trestného z konania vo veci trestnej, rozhodujú aj v takejto trestnej veci, a taktiež v prípravnom konaní v trestných veciach rozhodujú v čase stanovených službách o návrhoch prokurátora na vzatie do väzby páchatel'ov trestných činov a o ďalších neodkladných súdnych úkonoch v prípravnom konaní.“

V prílohe vyjadrenia predsedu okresného súdu bolo ústavnému doručené aj vyjadrenie zákonnej sudkyne v uvedenej veci, v ktorom okrem podrobného prehľadu úkonov okresného súdu v posudzovanom konaní uviedla: „(...) V. P. podala na tunajší súd návrh, ktorým sa domáha zmeny rozhodnutia Okresného súdu v Topolčanoch zo dňa 24. 4. 1998, č. k. 4 C 162/96-173, a to tak, že odporcovi (J. P.) bude uložená povinnosť byť vypratať po zabezpečení náhradného ubytovania. Navrhovateľka poukazuje na to, že sa zásadným spôsobom zmenili okolnosti, za akých rozhodoval Okresný súd v Topolčanoch. Vec, zapísaná do C registra po odstránení väd návrhu dňa 29. 7. 2002 pod sp. zn. 3 C 249/02, bola pridelená k vybaveniu mne. Vo veci dňa 2. 10. 2002 prebehlo pojednávanie, ďalšie je vytýčené na 4. 12. 2002. Rozhodnutie v tejto veci, nech bude akékoľvek, má pre vedený výkon rozhodnutia zásadný význam (...).

Mám dosť informácií o situácii, v ktorej sa nachádza rodina P., a uznávam, že je skutočne ťaživá. Doteraz som totiž rozhodovala vo viacerých veciach výživného mal. detí P., tiež vo veci nájomného platenia v ich spoločne užívanom byte. Ani to ale nie je dôvod, aby som konanie vo veci sp. zn. E 45/99 uprednostnila pred vybavovaním ďalších vecí, ktoré sú mi v zmysle rozvrhu práce pridelené.“

Následne poukázala na vysoký počet a rôznorodosť pridelených vecí, čo vyplýva zo skutočnosti, že na uvedenom okresnom súde pôsobia iba traja sudcovia.

Na základe výzvy z 18. novembra 2002 predložil okresný súd ústavnému súdu 16. decembra 2002 súdny spis týkajúci sa konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. E 45/99.

V podaní sp. zn. Spr. 252/03 z 29. apríla 2003 sa k sťažnosti vyjadril predseda krajského súdu, ktorý uviedol: *„Na základe vykonaného šetrenia Vám oznamujem, že v dôsledku odvolania povinného proti uzneseniu Okresného súdu v Bánovciach nad Bebravou zo dňa 23. 6. 2000 pod č. k. E 45/99, napadla vec na Krajský súd v Trenčíne dňa 13. 10. 2000. Krajský súd v Trenčíne uznesením zo dňa 29. 12. 2000 pod č. k. 5 Co 478/00-89 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Spis bol odoslaný prvostupňovému súdu dňa 14. 1. 2001. Okresný súd v Bánovciach nad Bebravou opätovne vo veci rozhodol, a to uznesením zo dňa 26. 6. 2001 pod sp. zn. E 45/99 tak, že nariadil výkon rozhodnutia vypratáním povinného z bytu. Aj proti tomuto uzneseniu podal povinný odvolanie, v dôsledku čoho bol spis predložený odvolaciemu súdu dňa 30. 8. 2001. Krajský súd v Trenčíne o odvolaní povinného rozhodol dňa 31. 1. 2002 pod č. k. 5 Co 456/01-110 tak, že napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Po písomnom vyhotovení rozhodnutia, kde zákonnej sudkyňi bola predĺžená lehota na písomné vyhotovenie rozhodnutia, bol prvostupňový spis zaslaný na Okresný súd v Bánovciach nad Bebravou dňa 2. 4. 2002.*

Podľa vyjadrenia zákonnej sudkyne Okresného súdu v Bánovciach nad Bebravou je predpoklad rozhodnutia veci v mesiaci máji 2003, pričom však súd nebol nečinný, nakoľko vykonával a zabezpečoval iné dôkazy vrátane ohliadky, ako aj vypracovania znaleckého posudku.

S poukazom na vyššie uvedené nepovažujem sťažnosť za dôvodnú, nakoľko na Krajskom súde v Trenčíne nedošlo k žiadnym prietahom v konaní. Naopak, v oboch prípadoch došlo k pomerne rýchlemu rozhodnutiu o opravnom prostriedku povinného.“

V prílohe podania sp. zn. Spr. 252/03 z 29. apríla 2003 predložil krajský súd ústavnému súdu spisy týkajúce sa odvolacích konaní v uvedenej právnej veci sp. zn. 5 Co 478/00 a 5 Co 456/01.

Ústavný súd podľa § 30 ods. 1 a 3 zákona o ústavnom súde nariadil vo veci ústne pojednávanie, ktoré sa konalo 27. júna 2003 za účasti právneho zástupcu sťažovateľky. Predseda okresného súdu ani predseda krajského súdu sa na pojednávaní nezúčastnili aj napriek riadne a včas doručenému upovedomeniu o termíne jeho konania.

Právny zástupca sťažovateľky v mene svojej klientky na pojednávaní okrem iného uviedol, že exekučné konanie vedené na okresnom súde a krajskom súde trvá v súhrne už viac ako štyri roky bez reálneho vymoženía splnenia povinnosti uloženej povinnému právoplatným a vykonateľným súdnym rozhodnutím. Okresnému súde vyčítal, že v niektorých etapách konania robil procesné úkony vo väčšom časovom rozpätí, a za dostatočný dôvod takého postupu považoval osobné prekážky na strane sudkyne. V niektorých fázach podľa neho nerobil okresný súd procesné úkony racionálne. Krajskému súde trvalo podľa právneho zástupcu sťažovateľky rozhodnutie o odvolaní vždy asi pol roka. Poukázal na to, že v danom prípade ide o vec, v ktorej rýchly a efektívny postup súdu má podstatne väčší význam ako obvykle, pretože sa dotýka rozvrátených vzťahov v rodine, ktoré negatívne doliehajú na sťažovateľku a jej deti. V danom kontexte sa podľa neho súdy často zaoberali otázkou, či zabezpečená bytová náhrada spĺňa podmienky ľudsky dôstojného bývania pre povinného, no nikto sa nezaoberal otázkou dôstojnosti podmienok bývania sťažovateľky a jej detí. V rámci zdôvodnenia výšky požadovaného finančného zadosťučinenia poukazoval právny zástupca sťažovateľky na intenzitu nemajetkovej ujmy, ktorá jej bola spôsobená, keď okrem fyzických útokov zo strany bývalého manžela a neustálych konfliktov musí znášať náklady na nájomné a služby spojené s užívaním bytu, v ktorom v súčasnosti všetci žijú, pričom povinný sa na ich úhrade nijako nepodieľa. V dôsledku toho v spojení s nákladmi, ktoré musela vynaložiť na zabezpečenie dvoch bytových náhrad, sa dostala do finančných problémov a dostala výpoveď z nájmu bytu, v ktorom bývajú. Dlhotrvajúca ťaživá situácia a stres boli podľa právneho zástupcu sťažovateľky aj príčinou sťaženia jej uplatnenia na trhu práce, keď musela opustiť atraktívnejšiu zárobkovú činnosť, ako je práca, ktorú v súčasnosti vykonáva.

Právny zástupca sťažovateľky podaním z 30. júna 2003 vyčíslil trovy právneho zastúpenia sťažovateľky v konaní pred ústavným súdom na 63 851,70 Sk.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúcich súdnych spisov ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav posudzovaných konaní:

Sťažovateľka sa návrhom na súdny výkon rozhodnutia 25. februára 1999 domáhala vypratania nehnuteľnosti (bytu na Ulici P. v B. n. B.) na základe právoplatného a vykonateľného rozsudku Okresného súdu Topoľčany č. k. 4 C 162/96-173 z 24. apríla 1998.

Okresný súd uznesením č. k. E 45/99-15 z 31. mája 1999 nariadil podľa § 340 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) výkon rozhodnutia vypratáním predmetného bytu s dodatkom, že o uskutočnení výkonu rozhodnutia rozhodne dodatočne až oprávnená preukáže, že pre povinného je zabezpečená taká bytová náhrada, aká je určená vo vykonávanom rozsudku.

Dňa 9. júna 1999 predložila sťažovateľka okresnému súdu nájomnú zmluvu, ktorej predmetom bol prenájom „bytu“ na P. ul. v B. n. B. v prospech povinného, podpísanú za prenajímateľa 7. júna 1999 spoločnosťou B., s. r. o., v B. n. B.

Povinný sa 21. júna 1999 bez predvolania dostavil na okresný súd. Bol oboznámený s obsahom spisu, s nájomnou zmluvou a súd ho poučil o povinnosti vyjadriť sa do 30 dní, či ponúkanú bytovú náhradu prijíma. Povinný žiadal predvolať a vypočúť oprávnenú (sťažovateľku v konaní pred ústavným súdom).

Okresný súd vykonal 23. júla 1999 ohliadku bytovej náhrady (vzhľadom na námietku povinného, že obytná plocha v ponúkanej bytovej náhrade je menšia ako 12 m²). V ten istý deň sa bez predvolania dostavil povinný a vyžiadal si kópiu zápisnice o ohliadke.

Sťažovateľka predložila 29. októbra 1999 okresnému súdu čestné prehlásenie, že po vykonaní stavebných úprav (posunom priečky) je bytová náhrada pripravená na bývanie s rozmermi obytnej miestnosti presahujúcimi výmeru 12 m². V prílohe predložila okresnému súdu nájomnú zmluvu a evidenčný list.

Písomným podaním doručeným okresnému súdu 6. decembra 1999 žiadala sťažovateľka o vykonanie ohliadky bytovej náhrady.

Sťažovateľka podala 9. marca 2000 predsedovi okresného súdu sťažnosť na priet'ahy v konaní. Obdobným podaním sa domáhala urýchlenia konania aj u zákonnej sudkyne. Nasledujúci deň (10. marca 2000) stanovil okresný súd termín výsluchu spojeného s ohliadkou bytovej náhrady.

Podaním doručeným okresnému súdu 15. marca 2000 požiadala právna zástupkyňa sťažovateľky o odročenie termínu výsluchu „z dôvodu čerpania dovolenky“, navrhla jeho stanovenie na koniec marca.

Podaním doručeným okresnému súdu 12. apríla 2000 urgovala právna zástupkyňa sťažovateľky vytýčenie termínu výsluchu a ohliadky bytovej náhrady. Okresný súd 3. mája 2000 stanovil uvedený termín na 11. máj 2000, keď sa ohliadka uskutočnila.

Okresný súd nariadil uskutočnenie súdneho výkonu rozhodnutia uznesením č. k. E 45/99-68 z 23. júna 2000.

Povinný podal proti tomuto rozhodnutiu 7. júla 2000 odvolanie.

Vo veci konajúca sudkyňa dala 18. septembra 2000 doručiť kópiu odvolania povinného právnej zástupkyňi sťažovateľky a vyžiadať spis sp. zn. 4 C 162/96 od Okresného súdu Topoľčany.

Sťažovateľka sa k odvolaniu vyjadrila v podaní doručenom okresnému súdu 29. septembra 2000.

Spis bol krajskému súdu predložený na rozhodnutie o odvolaní 13. októbra 2000.

Krajský súd rozhodnutie súdu prvého stupňa uznesením č. k. 5 Co 478/00-89 z 29. decembra 2000 zrušil. Rozhodnutie bolo okresnému súdu doručené (spolu so spisom) 16. februára 2001.

Vo veci konajúca sudkyňa uložila 7. marca 2001 súdnej kancelárii vyzvať mesto B. n. B., aby sa vyjadrilo, či bytovú náhradu zabezpečenú sťažovateľkou možno považovať za náhradný byt.

Žiadané stanovisko bolo doručené okresnému súdu 27. marca 2001.

Podaním doručeným okresnému súdu 17. mája 2001 žiadala sťažovateľka oznámiť, v akom štádiu sa konanie nachádza.

Okresný súd nariadil uznesením č. k. E 45/99-98 z 26. júna 2001 opätovne uskutočnenie výkonu rozhodnutia.

Povinný sa proti rozhodnutiu 9. júla 2001 odvolal.

Zákonná sudkyňa dala 18. júla 2001 doručiť kópiu odvolania právnej zástupkyňi sťažovateľky na vyjadrenie (v lehote 10 dní), ktoré bolo okresnému súdu doručené 9. augusta 2001, a 27. augusta uložila predložiť spis krajskému súdu.

Krajský súd, ktorému bol spisový materiál doručený 30. augusta 2001, uznesením č. k. 5 Co 456/01-110 z 31. januára 2002 opätovne zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa. Na základe žiadosti referujúcej členky senátu z 28. februára 2002 rozhodla podpredsedníčka krajského súdu o predĺžení lehoty na zaslanie písomného vyhotovenia rozhodnutia

účastníkom konania (§ 158 ods. 3 OSP) do 25. marca 2003. Pokyn súdnej kancelárii na zaslanie rovnopisu rozhodnutia okresnému súdu (spolu so spisom) bol daný 28. marca 2003.

Spis bol okresnému súdu vrátený 3. apríla 2002. Zákonná sudkyňa uložila 5. apríla 2002 doručiť rozhodnutie účastníkom konania.

Sťažovateľka v prílohe listu doručeného okresnému súdu 30. apríla 2002 (v ktorom žiadala o urýchlené rozhodnutie) predložila stanovisko stavebného úradu k povahe bytovej náhrady, nájomnú zmluvu pre povinného a vyjadrenie Mestského úradu v B. n. B.

Výzvou z 5. júna 2002 žiadal okresný súd príslušný stavebný úrad o oznámenie, z koľkých obytných miestností pozostáva bytová náhrada zabezpečená sťažovateľkou v prospech povinného, pretože v nej malo dôjsť k stavebným úpravám. Odpoveď bola okresnému súdu doručená 19. júna 2002.

Okresný súd ustanovil 1. augusta 2002 uznesením č. k. E 45/99-129 vo veci súdneho znalca. Povinný vzniesol v zákonnej lehote 20. augusta 2002 námietky k osobe znalca. Okresný súd uznesením č. k. E 45/99-134 zo 17. októbra 2002 vylúčil znalca a ustanovil vo veci znalca nového. Znalec podal znalecký posudok 25. novembra 2002. Uznesením z 5. decembra 2002 priznal súd znalcovi odmenu a náhradu nákladov spojených s vypracovaním znaleckého posudku.

Sťažovateľka predložila 10. januára 2003 okresnému súdu návrh nájomnej zmluvy preukazujúci zabezpečenie ďalšej bytovej náhrady pre povinného, a to dvojizbového bytu nachádzajúceho sa v B. n. B., v dome na ulici K. Okresný súd vykonal 16. januára ohliadku uvedeného bytu a poučil povinného o možnosti podpísať nájomnú zmluvu k niektorej z dvoch bytových náhrad zabezpečených sťažovateľkou s tým, že ak tak v lehote 30 dní neurobí, stratí nárok na bytovú náhradu.

Dňa 30. mája 2003 okresný súd uznesením sp. zn. E 45/99 nariadil uskutočnenie výkonu rozhodnutia vypratáním povinného z bytu na Ulici P. v B. n. B.

III.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy: „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietáhov (...).“

Podľa ustanovenia čl. 38 ods. 2 prvej vety listiny: „Každý má právo, aby jeho vec bola prerokovaná (...), bez zbytočných prietáhov (...).“

Podľa ustanovenia čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru: „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...).“

V súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou už ústavný súd vyslovil, že pokiaľ ide o právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov súdom, je pod konaním, v ktorom sa takáto vec prerokováva, potrebné rozumieť nielen konanie prvostupňového súdu, ale aj odvolacieho a dovolacieho súdu, ďalej konanie v správnom súdnictve, ako aj konanie o výkon rozhodnutia vzhľadom na skutočnosť, že ústava nevyníma takéto konanie, v ktorom sa poskytuje súdna ochrana, z povinnosti súdov konať bez zbytočných prietáhov (*mutatis mutandis* I. ÚS 70/98). Aj podľa názoru Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu by právo na súdnu ochranu zostalo iluzórnym, keby vnútroštátny právny poriadok umožňoval, aby konečné súdne rozhodnutie zostalo „neúčinné“ na škodu jednej zo strán. Výkon rozsudku alebo rozhodnutia súdu treba považovať za integrálnu súčasť procesu v zmysle čl. 6 dohovoru.

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní, a tým aj porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu 1. podľa právnej a faktickej zložitosti veci, 2. podľa správania účastníka konania a 3. podľa spôsobu, akým v konaní postupoval súd (napr. II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98). Tieto tri kritériá zohľadňuje pri namietanom porušení práva na prerokovanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (III. ÚS 111/02, III. ÚS 29/03).

1. Predmetom konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. E 45/99 je súdny výkon rozhodnutia vypratáním bytu, za ktorý treba zabezpečiť náhradný byt.

Predmetnú vec nemožno považovať za skutkovo alebo právne zložitú, rovnako ako odvolacie konania vedené na krajskom súde pod sp. zn. 5 Co 478/00 a 5 Co 456/00, predmetom ktorých bolo preskúmanie rozhodnutí okresného súdu z hľadiska posúdenia adekvátnosti sťažovateľkou zabezpečenej bytovej náhrady pre povinného s ohľadom na vykonateľný rozsudok Okresného súdu Topoľčany č. k. 4 C 162/96-173 z 24. apríla 1998.

Podľa ustanovenia § 340 ods. 2 OSP: „Ak rozhodnutie, ktorého výkon sa navrhuje, ukladá, aby povinný vypratál byt, za ktorý treba zabezpečiť či už náhradný byt alebo náhradné ubytovanie, súd síce nariadi výkon rozhodnutia, ale s dodatkom, že o uskutočnení výkonu rozhodnutia rozhodne dodatočne. Uskutočnenie výkonu rozhodnutia nariadi, až oprávnený súdu preukáže, že pre povinného je zabezpečená taká bytová náhrada, aká je určená vo vykonávanom rozsudku.“

Podľa súčasnej platnej právnej úpravy zabezpečenie bytovej náhrady preukazuje oprávnený. Na ňom spočíva dôkazné bremeno preukázať, že vo vykonateľnom rozhodnutí priznaná bytová náhrada je povinnému k dispozícii. Procesná aktivita oprávneného v tomto smere, ako aj spôsob, akým sa s prípadnými námietkami povinného proti ponúkanej bytovej náhrade vysporiada súd, môžu výrazným spôsobom ovplyvniť plynulosť a celkovú dobu tohto typu vykonávacieho konania. Pri posúdení sťažnosti z hľadiska ďalších dvoch kritérií aplikovaných ústavným súdom v prípadoch týkajúcich sa zbytočných priesťahov v konaní preto ústavný súd prihliadal aj na tieto aspekty správania sťažovateľky ako účastníčky konania a na spôsob, akým v konaní postupovali oba sudy.

2. Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania hodnotí ústavný súd ako súčinnosť a aktívne. Napriek uvedenému zo skutkových okolností týkajúcich sa priebehu posudzovaného konania (sp. zn. E 45/99), vyplývajúcich z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu je zrejmé, že k celkovej dĺžke konania na okresnom súde v podstatnej miere

prispel aj postup samotnej sťažovateľky, pretože ňou zabezpečená bytová náhrada nespĺňala pôvodne kritériá stanovené vtedy platnými právnymi predpismi pre byt (§ 42 ods. 4 písm. a) vyhlášky Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj č. 83/1976 Zb. o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu v znení neskorších predpisov) a jej prispôsobenie týmto kritériám si vyžiadalo stavebné úpravy realizované sťažovateľkou až v priebehu konania. Aj po vykonaní stavebných úprav boli stavebno-technické parametre ponúkanej bytovej náhrady, ako aj podmienky jej nájmu zo strany prenajímateľa príčinou vzniku otázky jej primeranosti (vzhľadom na vykonateľný rozsudok Okresného súdu Topoľčany č. k. 4 C 162/96-173 z 24. apríla 1998), ktorú bolo potrebné v konaní riešiť.

3. Ďalším kritériom, ktoré ústavný súd pri posudzovaní sťažnosti sťažovateľky aplikoval, bol postup okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. E 45/99 a postup krajského súdu v odvolacích konaniach v uvedenej veci vedených pod sp. zn. 5 Co 478/00 a 5 Co 456/00.

Okresný súd bol v konaní sp. zn. E 45/99 nečinný v období od 23. júla 1999, t. j. od vykonania prvej ohliadky bytovej náhrady, do 10. marca 2000, keď zákonná sudkyňa stanovila termín výsluchu spojeného s ďalšou ohliadkou bytovej náhrady (viac ako sedem mesiacov).

Po zrušení uznesenia o nariadení uskutočnenia súdneho výkonu rozhodnutia č. k. E 45/99-68 z 23. júna 2000 krajským súdom a vrátení veci na ďalšie konanie realizoval okresný súd v období od 16. februára 2001 do 26. júna 2001, keď vo veci opätovne rozhodol, iba jeden procesný úkon - vyžiadanie stanoviska mesta B. n. B. k otázke, či sťažovateľkou ponúkanú bytovú náhradu možno považovať za náhradný byt. Okresný súd pritom neprihliadol v plnom rozsahu na právny názor krajského súdu vyjadrený v rozhodnutí o odvolaní č. k. 5 Co 478/00-89 z 29. decembra 2000, v dôsledku čoho bolo aj jeho ďalšie rozhodnutie č. k. E 43/99-98 z 26. júna 2001 krajským súdom na základe odvolania povinného opätovne zrušené. Po vrátení veci na ďalšie konanie (3. apríla 2002) zabezpečoval v priebehu júna 2002 okresný súd duplicitne dôkaz, ktorý mu sťažovateľka

predložila 30. apríla 2002. V konaní efektívne pokračoval až 1. augusta 2002, keď ustanovil vo veci súdneho znalca.

Zmyslom ústavných garancií na prerokovanie vecí súdom bez zbytočných priet'ahov je zabezpečiť v prípade konania o výkon rozhodnutia a v prípade exekučného konania rýchlu a efektívnu realizáciu práv účastníka konania, ktoré mu boli priznané právoplatným a vykonateľným rozhodnutím. Požiadavku na rýchly a efektívny postup súdu v takomto type konania je preto vzhľadom na jeho charakter a účel potrebné posudzovať ešte dôraznejšie ako v konaní „o práve samom“, ktoré mu predchádzalo.

Ústavný súd preto postup okresného súdu v konaní sp. zn. E 45/99 vzhľadom na vyššie uvedené zistenia nemohol považovať za súladný so základným právom sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov zaručeným v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a celkovú dobu prerokovania uvedenej veci pred okresným súdom (viac ako tri roky) za primeranú v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Pokiaľ ide o postup krajského súdu, ústavný súd nezistil také závažné skutočnosti, ktoré by odôvodňovali záver o porušení sťažovateľkou označených práv v konaniach vedených pod sp. zn. 5 Co 478/00 a 5 Co 456/00 (bod 2 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 (druhej vety) ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Sťažovateľka sa v sťažnosti domáhala, aby ústavný súd na základe čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal „Okresnému súdu v Bánovciach nad Bebravou a Krajskému súdu v Trenčíne konať vo veci“.

Pretože ústavný súd zistil, že v dôsledku nesústreďeného postupu a nečinnosti okresného súdu došlo k porušeniu práv sťažovateľky, prikázal okresnému súdu, aby vo veci

konal bez zbytočných prietáhov v záujme nastolenia reálnej právnej istoty sťažovateľky (bod 3 výroku nálezu).

Vo vzťahu ku krajskému súdu ústavný súd sťažnosti v tejto časti nevyhovel, pretože výrok podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikazujúci, aby ten kto porušil základné práva sťažovateľky nečinnosťou, vo veci konal, je podmienený vyhovením sťažnosti vo veci samej, teda vyslovením, že došlo k namietanému porušeniu označeného základného práva alebo slobody, pričom ústavný súd porušenie základných práv sťažovateľky zo strany krajského súdu nezistil a v tejto časti sťažnosti nevyhovel (bod 7 výroku nálezu).

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 380 000 Sk poukazujúc na útrapy spôsobené jej osobne, ako aj jej deťom v dôsledku neprimeranej doby prerokovávanía predmetnej veci.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Súčasťou zadosťučinenia sťažovateľky je aj samotné deklarovanie porušenia jej práv. Pretože však porušenie základných práv sťažovateľky, ktoré ústavný súd zistil, nemožno napraviť obnovením stavu pred ich porušením a výrok ústavného súdu deklarujúci toto porušenie nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu považovať za dostatočnú a účinnú nápravu, priznal ústavný súd sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie (bod 4 výroku nálezu).

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody (II. ÚS 58/02).

Ústavný súd považoval v posudzovanom prípade za primerané priznať sumu 30 000 Sk. Pri posúdení závažnosti nemajetkovej ujmy s'ťažovateľky, a tým aj výšky primeraného finančného zadost'učinenia prihliadal ústavný súd okrem dĺžky zbytočných prier'ahov (spolu cca pätnásť mesiacov) aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovaného prípadu, predovšetkým na predmet sporu a jeho závažnosť pre s'ťažovateľku a jej maloleté deti na jednej strane, ako aj na skutočnosť, že v danom prípade bola dĺžka konania výrazným spôsobom ovplyvnená aj s'ťažovateľkiným postupom pri zabezpečovaní bytovej náhrady povinnému. Podľa názoru ústavného súdu nemožno pritom rozsah a intenzitu nemajetkovej ujmy, ktorá bola s'ťažovateľke spôsobená zbytočnými prier'ahmi v posudzovanom konaní, stotožniť s celkovou intenzitou tiesnivej sociálnej situácie s'ťažovateľky a jej rodiny vyplývajúcej z narušených rodinných pomerov, pretože táto má hlbšie príčiny (rozvrat rodinných vzťahov, rozvod), za ktoré okresný súd nenesie zodpovednosť. Okresný súd pritom k tiesnivej sociálnej situácii s'ťažovateľky a jej rodiny (pokiaľ ide o podmienky bývania a možnosti zabezpečiť bytovú náhradu povinnému) prihliadal pri posúdení primeranosti zabezpečených bytových náhrad, ako to vyplýva aj z jeho rozhodnutí z 23. júna 2000, 26. júna 2001 a z 30. mája 2003.

Právny zástupca s'ťažovateľky uplatnil trovy právneho zastúpenia podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“) za šesť úkonov právnej služby vykonaných v roku 2003 (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom zo 7. februára 2003, ďalšia porada s klientom zo 14. februára 2003, písomné podanie na ústavný súd z 20. februára 2003, ďalšia porada s klientom z 19. júna 2003, písomné podanie na ústavný súd z 24. júna 2003, účasť na

verejnom ústnom pojednávaní 27. júna 2003) a šesťkrát hodnotu paušálnej náhrady vo výške 128 Sk, ako aj náhradu cestovných nákladov spojených s účasťou na ústnom pojednávaní v sume 3 839,70 Sk a náhradu za stratu času v sume 8 544 Sk, spolu v sume 63 851,70 Sk.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 13 ods. 8 prvej vety, § 16 ods. 1 písm. a), b), c) a d) a ods. 4, § 18 písm. a) a b), § 22 a § 25 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. s tým, že predmet konania podľa čl. 127 ústavy pred ústavným súdom, ktorým sú základné práva a slobody, porušenie ktorých sťažovateľ namieta, v zásade nie je oceníteľný peniazmi. Ústavný súd akceptoval v súvislosti s účelným poskytovaním právnej pomoci sťažovateľke v danej veci všetkých šesť úkonov právnej služby. Pokiaľ však ide o odmenu za každý z uvedených úkonov, považoval za odôvodnené vychádzať zo základnej sadzby tarifnej odmeny v zmysle § 13 ods. 8 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v období od 1. januára 2003 v konaní pred ústavným súdom predstavuje 4 270 Sk (základom pre výpočet je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk) a hodnota režijného paušálu 128 Sk.

Za šesť úkonov právnej služby vykonaných v roku 2003 patrí právnenému zástupcovi sťažovateľky odmena v sume 25 620 Sk podľa § 22 ods. 2 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. (s prihliadnutím na zaokrúhlenie podľa § 25 vyhlášky č. 163/2002 Z. z.), ako aj náhrada cestovných výdavkov v sume 3 839,70 Sk a náhrada za stratu času (za čas strávený cestou na pojednávanie z Prievidze do Košíc a späť, t. j. 2 x 4 h, teda 16 polhodín po 534 Sk) v sume 8 544 Sk a šesťkrát hodnota paušálnej náhrady hotových výdavkov vo výške 128 Sk. Trovy právneho zastúpenia sťažovateľky predstavujú preto celkom sumu 38 771,70 Sk.

Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľke právneho zástupcu na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť

ustanovenému právnenému zástupcovi trovy právneho zastúpenia vo výške 38 771,70 Sk (bod 5 výroku nálezu).

Podľa ustanovenia § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Podľa § 148 ods. 1 OSP štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 6 výroku nálezu).

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2003